

## **AXBOROT MADANIYATI VA YOSHLAR ONGIDA UNING O'RNI**

Qo'qon davlat universiteti talabasi

**Beknazarova Azizaxon**

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada axborot madaniyati tushunchasi, uning mazmuni va shakllanish yo'llari hamda yoshlar ongidagi roli tahlil qilinadi. Axborot madaniyati bugungi kunda jamiyat rivojida, ilm-fan va ta'lim jarayonlarida muhim omil hisoblanadi. Yoshlar axborot oqimida faol qatnashib, ma'lumotni tezkor va samarali qabul qilish, tahlil qilish va baholash qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Axborot madaniyatining shakllanishi yoshlarning tanqidiy fikrlash, axborotni saralash va internet resurslaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni ko'rsatib beriladi. Yoshlarning axborotga munosabati, ularni axborot madaniyati ruhida tarbiyalashning zamonaviy usullari va metodik tavsiyalari keltiriladi.

**Kalit so'zlar:** Axborot madaniyati, Yoshlar ongi, Axborot oqimi, Tanqidiy fikrlash, Ma'lumotlarni tahlil qilish, Internet resurslari, Raqamli savodxonlik, Ta'lim jarayoni

**Аннотация:** В данной статье анализируются понятие информационной культуры, её содержание и пути формирования, а также роль в сознании молодежи. Сегодня информационная культура является важным фактором в развитии общества, науки и образовательного процесса. Молодые люди должны активно участвовать в информационных потоках, обладать способностью быстро и эффективно воспринимать, анализировать и оценивать информацию. Формирование информационной культуры демонстрирует роль в развитии у молодежи навыков критического мышления, отбора информации и правильного использования интернет-ресурсов. Рассматриваются отношение молодежи к информации, современные методы и методические рекомендации по воспитанию в духе информационной культуры.

**Ключевые слова:** Информационная культура, Сознание молодежи, Поток информации, Критическое мышление, Анализ данных, Интернет-ресурсы, Цифровая грамотность, Образовательный процесс

**Annotation:** This article analyzes the concept of information culture, its content and ways of formation, as well as its role in the consciousness of young people. Today, information culture is an important factor in the development of society, science, and the educational process. Young people should actively participate in information flows and possess the ability to quickly and effectively receive, analyze, and evaluate information. The formation of information culture demonstrates its role in developing young people's critical thinking skills, information filtering, and proper use of internet resources. The article also discusses young people's attitudes toward information and presents modern methods and methodological recommendations for fostering information culture.

**Keywords:** Information culture, Youth consciousness, Information flow, Critical thinking, Data analysis, Internet resources, Digital literacy, Educational process

## **Kirish**

Zamonaviy dunyoda axborot inson hayoti va faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Axborot resurslarining keskin ko'payishi, internet va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi jamiyatning turli sohalariga ta'sir qilmoqda. Axborot oqimining tezkor va keng qamrovli bo'lishi inson ongiga ham yangi talablar qo'ymoqda. Ayniqsa, yosh avlodning axborotga munosabati, ma'lumotlarni qabul qilish, tahlil qilish va saralash ko'nikmalari ularning shaxsiyijtimoiy va kasbiy rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Axborot

madaniyati tushunchasi faqatgina ma'lumotlarni olish yoki uzatish qobiliyatini anglatmaydi; u axborotni tanqidiy tahlil qilish, saralash, to'g'ri baholash va ongli ravishda foydalanish ko'nikmalarini ham o'z ichiga oladi. Yoshlar ongida axborot madaniyatining shakllanishi, ularning fikrlash va qaror qabul qilish jarayonlarida muhim rol o'ynaydi. Axborot madaniyati yuqori darajada bo'lgan yoshlar nafaqat bilimlarni samarali egallaydi,

balki ularni hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qo'llash, axborot xavfsizligi va etikasi qoidalariga rioya qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Yoshlarni axborot madaniyati ruhida tarbiyalash masalasi jamiyatning eng muhim vazifalaridan biridir. Bu esa ta'lim tizimi, oilaviy muhit, ijtimoiy va madaniy muassasalar orqali amalga oshirilishi lozim. Axborot madaniyatining mohiyati, uning yoshlar ongidagi o'rni, axborot texnologiyalarining yoshlar ongini shakllantirishdagi roli va ularni axborot madaniyati ruhida tarbiyalashning zamonaviy yo'llarini o'rganishga qaratilgan.

### **Asosiy qism**

Axborot madaniyati bugungi kunda jamiyatning har bir sohasida, xususan yoshlar hayotida katta ahamiyat kasb etadi. Axborot madaniyati tushunchasi insonning ma'lumotlarni qabul qilish, tahlil qilish, saralash va ongli ravishda ulardan foydalanish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha nafaqat ilmiy yoki kasbiy faoliyatda, balki kundalik hayotda ham muhimdir. Yoshlar axborot maydonida doimo faol qatnashuvchilar sifatida turib, ular axborot oqimi ta'sirida o'z ongini shakllantiradi, qarorlar qabul qiladi va ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topadi. Axborot madaniyatini yoshlar ongida rivojlantirish masalasi bugungi kunda dolzarb va muhim ahamiyatga ega. Axborot madaniyati nafaqat ma'lumot olish va uzatish qobiliyatini anglatadi, balki axborotni tahlil qilish, manbalarini tekshirish, ularni saralash, noto'g'ri yoki manipulyatsiyalangan ma'lumotlardan himoyalash hamda axborot xavfsizligini ta'minlash kabi ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi. Yoshlar ongida axborot madaniyati yuqori bo'lganda, ular tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ijodiy yondashuvga ega bo'ladi, muammolarni hal qilish va to'g'ri qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini oshiradi. Axborot madaniyati yoshlarning axborot resurslaridan samarali foydalanishini ta'minlaydi va ularni ijtimoiy faollikka undaydi. Axborot madaniyatini shakllantirish jarayoni yoshlarning bilim olish, mustaqil fikrlash va ijtimoiy hayotda faol bo'lish qobiliyatini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Ta'lim tizimida axborot madaniyatini rivojlantirishning birinchi yo'li bu maxsus darslar va mashg'ulotlar orqali yoshlarni raqamli savodxonlik, axborot xavfsizligi va axborot etikasi qoidalari bilan tanishtirishdir. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida axborot madaniyati bo'yicha amaliy mashg'ulotlar, seminarlar va loyihalar tashkil etish yoshlar ko'nikmalarini amalda

mustahkamlashga yordam beradi. Oila va ijtimoiy muhit ham yoshlar axborot madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ota-onalar va jamiyat axborot manbalarini to'g'ri tanlash, internet va ijtimoiy tarmoqlarda xavfsiz faoliyat yuritish, Noto'g'ri ma'lumotlarga qarshi immunitet hosil qilish bo'yicha yoshlarni tarbiyalaydi. Axborot madaniyatini rivojlantirishning boshqa samarali yo'llari sifatida madaniy va ijtimoiy tashabbuslar, yoshlar markazlari, kutubxonalar, onlayn platformalar va klub tashkilotlarida treninglar, seminarlar va loyihalarni keltirish mumkin. Bu tadbirlar yoshlarning axborotga munosabatini o'stiradi, ularni tanqidiy fikrlashga va axborot resurslarini ongli ravishda saralashga o'rgatadi. Shu bilan birga, texnologiyalarni maqsadli va samarali foydalanish yoshlarning axborot madaniyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli vositalarva resurslardan ongli foydalanish yoshlarni mustaqil fikrlashga, muammolarni tahlil qilish va hal qilishga, axborot xavfsizligi qoidalariga rioya qilishga o'rgatadi. Axborot madaniyati yoshlarning ijtimoiy rivojlanishida ham katta rol o'ynaydi. Axborot resurslaridan onglifoydalanish yoshlarni jamiyatdagi muammolarni anglashga, dolzarb masalalar bo'yicha ongli qarorlar qabul qilishga va ijtimoiy faoliyatda qatnashishga undaydi. Axborot madaniyati nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyat farovonligini ta'minlovchi asosiy omil sifatida qaraladi. Yoshlar axborot madaniyati rivojlangan bo'lsa, ular o'z bilimlarini yanada kengaytiradi, yangiliklarga ochiq bo'ladi, axborot maydonida mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantiradi. Axborot madaniyati yoshlarni nafaqat bilim olishga, balki bilimlarni amaliyotga tadbiiq etishga, axborotlarni tahlil qilish va ularni jamiyatga foydali tarzda yetkazishga o'rgatadi. Axborot madaniyati bilan tarbiyalangan yoshlar ijtimoiy jihatdan faollashadi, jamiyat hayotidagi dolzarb masalalarni anglaydi va ularni hal qilishga hissa qo'shadi. Yoshlarning axborot madaniyatini rivojlantirish bugungi kunda milliy va global miqyosda ham strategik ahamiyatga ega bo'lgan masalalardan biridir.

### **Xulosa**

Zamonaviy jamiyatda axborot madaniyati yoshlar ongini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Axborot madaniyati nafaqat ma'lumotlarni qabul qilish va uzatish qobiliyatini anglatadi, balki axborotni tanqidiy tahlil qilish, saralash, baholash va ongli ravishda foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Yoshlar ongida axborot

madaniyati rivojlangan bo'lsa, ular nafaqat bilimlarni samarali egallaydi, balki ulardan hayotiy va ijtimoiy faoliyatda to'g'ri foydalanadi, axborot xavfsizligi qoidalariga rioya qiladi va ijtimoiy faollik ko'rsatadi. Axborot madaniyatini shakllantirish jarayoni ta'lim tizimi, oila va jamiyatning barcha darajalarida amalga oshirilishi lozim. Ta'lim muassasalarida axborot savodxonligi bo'yicha darslar va amaliy mashg'ulotlar, oilaviy muhitda esa axborotga ongli munosabatni rivojlantirish orqali yoshlarning axborot madaniyati mustahkamlanadi. Madaniy va ijtimoiy tashabbuslar, onlayn platformalar va klub tashkilotlari orqali axborot madaniyatini rivojlantirish yoshlar ko'nikmalarini yanada boyitadi, ularni tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvga o'rgatadi. Axborot madaniyati yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy rivojlanishida asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa jamiyatning ilmiy, madaniy va axborot sohasidagi salohiyatini oshirishga, yoshlarni zamonaviy axborot maydonida ongli va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Axborot madaniyati yoshlar ongida mustahkam o'rnashgan holda, ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlari va jamiyatning barqaror rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Abdullaev, O. Raqamli savodxonlik va axborot madaniyati. Toshkent O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2020.
2. Qo'chqorov, S. Yoshlar ongida axborot madaniyati va uning shakllanishi. Toshkent Ta'lim nashriyoti, 2019.
3. Islomov, A. Axborot texnologiyalari va yoshlar tarbiyasi. Toshkent Fan va Ta'lim nashriyoti, 2021.
4. Karimova, M. Internet va raqamli resurslardan ongli foydalanish. Toshkent O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi nashriyoti, 2018.
5. Saidov, R. Axborot madaniyati va tanqidiy fikrlash. Toshkent Ilmiy nashrlar markazi, 2022.
6. Tursunov, B. Axborot xavfsizligi va yoshlar. Toshkent Axborot xavfsizligi markazi nashriyoti, 2020.

7. Xolmatov, F. Ta'lim jarayonida axborot madaniyatini rivojlantirish. Toshkent O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti, 2019.
8. Yusupova, N. Yoshlar va raqamli jamiyat axborot madaniyati asoslari. Toshkent Innovatsion Ta'lim nashriyoti, 2021